

معلمان در کلاس درس معرفی کرده و می‌افزاید: این پژوهش، پژوهشی است که بر چرخه یادگیری گروهی، کیفی، مشارکتی و مداوم کارگزاران آموزشی شامل تبیین مسئله، طراحی، عمل، بازاندیشی و بازبینی یافته‌ها، استوار است.

در این روش، معلمان در ابتدا مسایل آموزشی مدرسه را بررسی کرده و سؤالات پژوهش در کلاس درس را تبیین نموده، سپس طرحی برای انجام پژوهش مشارکتی در آموزش پیشنهاد می‌کنند. آنگاه آن را به اجرا گذارده و سپس به ارزیابی و بازبینی فرآیند عمل می‌پردازند.

این فرآیند، یادگیری از یکدیگر را به صورت مشارکتی سازماندهی می‌کند و در عمل ظرفیت مدارس را برای گسترش یادگیری سازمانی، تولید و به کارگیری دانش حرفه‌ای در مدارس و ظرفیت تغییر خود پایدار را افزایش می‌دهد.

ارزیابی داده‌های پژوهشی دکتر سرکار آرانی در کشورهای آمریکا، سنگاپور، هنگ کنگ، چین، انگلستان و جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که درس پژوهی مدلی اثربخش برای خلق محیط شوق‌انگیز برای یادگیری در مدرسه است. اجرای این مدل در کلاس‌های درس ریاضی

دکتر محمدرضا سرکار آرانی پژوهشگر برجسته منتخب «انجمن توسعه علم ژاپن» در سال ۲۰۰۴، در آستانه بازگشایی مدارس در گفت‌وگو با خبرنگار ایرنا، گفت: روند تحولات موجود در دنیای امروز، اصلاحات آموزشی را امری اجتناب‌ناپذیر و جهانی ساخته است.

وی افزود: امروز از چین تا آمریکا، انگلستان تا کشورهای حوزه خلیج فارس و آسیای میانه، برزیل تا اقیانوسیه و آفریقای جنوبی تا ژاپن، آهنگ تغییر و شوق به تحول در آموزش به گوش می‌رسد.

بیشترین توجه برنامه‌های اصلاحات آموزشی بر توانمندسازی معلم و غنی‌سازی فرآیند یاددهی، یادگیری متمرکز است.

توجه به ارتباط مدرسه و جامعه و برقراری تعامل اثربخش میان آموزش مدرسه‌ای با زندگی اجتماعی، مأموریت اصلی اغلب برنامه‌های اصلاحات آموزشی کشورهای مختلف جهان است.

پژوهش‌های آموزشی بیش از برنامه‌های درسی به معلم و فرآیند تعامل او با دانش‌آموزان توجه دارند و بر «غنی‌سازی یادگیری» تأکید می‌کنند.

تکاپوی جهانی در دستیابی به برنامه‌های راهبردی و اثربخش برای نوسازی و تحول نظام‌های

اصلاحات آموزشی؛ اجتناب‌ناپذیر و جهانی است!*

نیم‌نگاهی به برنامه
درس پژوهی در ژاپن

برگرفته از مصاحبه با

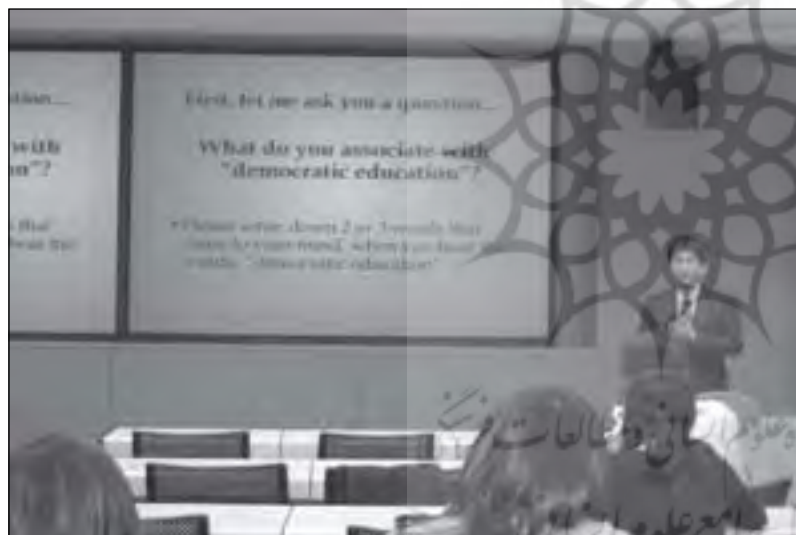
دکتر محمدرضا سرکار آرانی

استاد مدعو دانشگاه ناگویای ژاپن

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

بازنویسی و ویرایش:

دکتر ابوالفضل بختیاری

و علوم در این کشورها، نشان می‌دهد که دانش‌آموزان فرصت‌های غنی برای تجربه و یادگیری در مدرسه به دست آورده‌اند.

بسیاری از آنها درس پژوهی را عاملی برای بهسازی ارتباط کلامی میان دانش‌آموز و معلم می‌دانند و تلاش معلمان خود را برای بهبود تدریس، قابل ستایش می‌دانند.

معلمان از طریق درس پژوهی، به عنوان مدلی اثربخش برای پژوهش در مدرسه، یاد می‌گیرند که چگونه از یکدیگر بیاموزند، و در تجارب آموزشی و تربیتی یکدیگر سهیم شوند. آنها بدین ترتیب می‌توانند با بازاندیشی در رفتارهای آموزشی خود، راه‌های بهتری برای یاد دادن و یاد گرفتن بیابند و به تولید دانش حرفه‌ای بپردازند.

درس پژوهی، با درگیر ساختن معلمان در فرآیند تبیین مسئله، طرح نقشه، عمل، مشاهده، بازاندیشی و بازنگری، فرهنگ مشارکتی حرفه‌ای را ارتقا می‌دهد.

آموزشی، تأسیس مدارسی است که از طریق ترویج و غنی‌سازی یادگیری - نه صرفاً آموزش - به آدمی کمک کند تا یاد بگیرد و بخشی از فرآیند حیات بخش هستی باشد.

درس پژوهی به عنوان مدلی موثر برای ترویج و غنی‌سازی یادگیری در مدرسه، در حال حاضر نظر بسیاری از اندیشمندان را در جهان برای تحول در آموزش به خود جلب کرده است.

درس پژوهی به گسترش فرهنگ یادگیری در مدارس یاری می‌رساند و محیطی را فراهم می‌سازد تا معلمان از یکدیگر بیاموزند، دانش حرفه‌ای خود را ارتقا دهند، در رفتار خود بازاندیشی کنند و در تحول مستمر آموزش مشارکت کنند.

درس پژوهی مدل ژاپنی پژوهش معلمان در مدرسه و کلاس درس برای بهسازی مستمر آموزش، غنی‌سازی یادگیری و پرورش حرفه‌ای معلمان است.

درس پژوهی را با عنوان پژوهش مشارکتی

شوق انگیز و مسئولانه به بهسازی فرهنگ مدرسه کمک می‌کنند، ظرفیت خود را برای تبدیل از نقش آموزگار به یادگیرنده و رهبری فرآیند یادگیری تغییر می‌دهند، رهبری آموزشی را برای تفکر نوآورانه و غنی‌سازی یادگیری حمایت می‌کنند و به توسعه مهارت‌های شان به عنوان رهبران تحول در مدرسه ادامه می‌دهند.

تولید دانش حرفه‌ای، گسترش فرهنگ یادگیری و رهبری اثر بخش از طریق توسعه مشارکت، همکاری و بازاریابی گروهی است.

پژوهش بین‌المللی دکتر سرکار آرنی نشان می‌دهد، درک عمیق‌تر مدیران آموزشی از درس پژوهی، به کارگیری استراتژی‌های اثر بخش‌تر در ارتقای مدیریت آموزشی را محقق می‌سازد، یاددهنده را به یادگیرنده تغییر می‌دهد، مدرسه را از جایی برای آموزش به مکانی برای یادگیری متحول می‌کند و آن را به مثابه سازمان یادگیرنده بازسازی می‌کند.

سرکار آرنی معتقد است، درس پژوهی مدلی برای گسترش پژوهش در مدرسه، تولید دانش حرفه‌ای، غنی‌سازی یادگیری، پرورش حرفه‌ای معلمان و بهبود یادگیری دانش آموزان است.

تبدیل مدرسه به محیط مؤثری که در آن معلمان از یکدیگر بیاموزند و به بهبود مستمر آموزش همت گمارند، از جمله برنامه‌های بیشتر کشورهای برای تحول در نظام آموزشی است.

درس پژوهی علاوه بر فرآیند یادگیری جمعی، چرخه عمل «کایزن» (برنامه، عمل، بازبینی، و بازاندیشی برای بهسازی مستمر) نیز محسوب می‌شود، فرصتی برای سهیم‌شدن کارگزاران آموزشی در تجربه‌های یکدیگر را فراهم می‌سازد و به عنوان پیش برنده تغییر و ابزار مؤثر بهبود مستمر آموزش در مدرسه است.

درس پژوهی به گسترش ارزش‌های گفت و گوی حرفه‌ای با خود و دیگران، به رسمیت شناختن گرایش‌های مختلف و تنوع قابلیت‌های افراد، تاکید بیشتر بر خودگردانی امور، خود پایداری تغییر، خود بازاندیشی عمل و خودآموزی و ترویج فرصت‌های اختیار و مسئولیت برابر در مدارس کمک می‌کند.

این فرآیند همچنین به آزمون تجربه‌ها و امکان باز یافت ایده‌ها و داده‌ها، غلبه بر ترس از دانستن و ترویج یادگیری، گسترش تعامل بین فردی و مشارکت گروهی، توانمندسازی افراد به عنوان عوامل پیش برنده تغییر و بهبود تدریجی آموزش، جستجو و به کارگیری زبان و فهم مشترک، احساس نیاز به یادگیری مستمر برای سرتاسر زندگی در مدارس کمک می‌کند.

ایده درس پژوهی برای تمامی افراد اعم از مدیران، کارکنان، معلمان، پژوهشگران، استادان، دانش‌جویان و والدین قابل استفاده است. به افراد یاری می‌رساند تا بر قابلیت‌های خود از طریق یادگیری از یکدیگر بیافزایند.

اگرچه تفاوت‌های فرهنگی مدارس و مناسبات اجتماعی پیچیده در هر جامعه، روش و ابزارهای اثر بخشی برای به کارگیری مدل درس پژوهی توصیه می‌کند، اما تجربه‌های بین‌المللی راهبردهای اثربخشی برای بهره‌گیری از درس پژوهی در عمل در فرهنگ‌های آموزشی مختلف را نشان می‌دهد.

درس پژوهی مدلی برای گسترش پژوهش در مدرسه، تولید دانش حرفه‌ای، غنی‌سازی یادگیری، پرورش حرفه‌ای معلمان و بهبود یادگیری دانش آموزان است

بسیاری از معلمان در این فرآیند فرصت می‌یابند نوشته‌های خود را درباره آموزش و یادگیری مرور کنند و با بازاندیشی مشارکتی در آنها، نمونه‌های حرفه‌ای تازه‌ای خلق کنند.

معلمان در این فرآیند به همکاری با محققان در حمایت از ترویج تفکر سیستماتیک و تفکر انتقادی تشویق می‌شوند و هنگامی که توجه اصلی معلمان به فرآیند یاددهی، یادگیری است، علاقه بیشتری در زمینه توجه به یادگیری دانش آموزان در کلاس درس پیدا می‌کنند.

این نوع پژوهش موجب ارتقای آگاهی معلمان از طریق پژوهش در مدرسه می‌شود و معلمان خود را به عنوان یادگیرنده، محقق عمل و تصمیم‌گیرنده راهبرد آموزش و تولیدکننده دانش حرفه‌ای در مدرسه می‌دانند.

در این شرایط ظرفیت مدارس برای یادگیری سازمانی افزایش می‌یابد و مدارس به عنوان سازمان‌های یادگیرنده ترویج می‌شوند.

در فرآیند درس پژوهی، معلمان به صورت مشارکتی در مدرسه دانش حرفه‌ای تولید می‌کنند، جامعه یادگیرنده و ظرفیت مشارکت برای دانستن را گسترش می‌دهند و از مدارس برای ارتباط و همکاری بیشتر با جامعه حمایت می‌کنند.

در این فرآیند معلمان همچنین در محیطی

این فرآیند یادگیری، به تغییر فرهنگ مدرسه کمک می‌کند و محیط انعطاف‌پذیر برای دستیابی به یادگیری سازمانی را توسعه می‌بخشد.

بیشتر معلمان شرکت‌کننده در پروژه تحقیقی دکتر سرکار آرنی در کشورهای مختلف جهان گزارش کرده‌اند که درس پژوهی به معلمان اجازه می‌دهد که مسئولیت بیشتری در اداره مدرسه احساس کنند و آن را عاملی برای فراهم آوردن یادگیری از خود از طریق مشاهده، بازاندیشی در عمل انجام شده و خودارزیابی می‌دانند.

درس پژوهی پیش فرض‌های آنها را نسبت به نحوه تفکر دانش آموزان، مشارکت آنها در کلاس درس، فرآیند یاددهی، یادگیری تغییر داده‌است و آنها یاد گرفته‌اند که چگونه در عمل روش تدریس خود و شیوه‌های مدیریت کلاس درس را بهبود دهند.

مدیران مدارس نیز گزارش می‌دهند که درس پژوهی به ما یاری می‌رساند تا شیوه مدیریت مدرسه خود را از مسئولیت و اختیار فردی و کنکاش بی‌اثر به روش مشارکتی و مسئولیت‌پذیری جمعی تغییر دهیم.

بسیاری از مدیران آموزشی که درس پژوهی را اجرا کرده‌اند بر این باورند که انجام درس پژوهی از تفکر سیستماتیک حمایت می‌کند و به بهبود فرآیند آموزش و یادگیری مستمر از طریق طراحی، اجرا و ارزیابی روش‌های عمل حرفه‌ای در فعالیت‌های کلاس درس کمک می‌کند.

در این فرآیند بهسازی مداوم آموزش، معلمان و دانش آموزان به مشاهده و بازاندیشی در محیط یادگیری خود برانگیخته می‌شوند و فرصتی ایجاد می‌کنند تا دانش آموزان در بهبود فرآیند یاددهی، یادگیری، شریک حرفه‌ای معلمان خود باشند.

مدیران آموزشی بر این باورند که درس پژوهی، معلمان را برای قبول و پذیرش ایده‌های جدید در فرآیند «یاددهی، یادگیری» برمی‌انگیزد و روند تغییر در مدرسه را نیز بخوبی تسهیل می‌کند.

یک معلم ژاپنی شرکت‌کننده در این پروژه به دکتر سرکار آرنی گفت: در فرآیند درس پژوهی وی آموخته است که چگونه ارتباط کلامی خود با دانش آموزان را در هنگام تدریس ریاضی، به‌خصوص در تبیین موضوعات درسی و فرمول‌های ریاضی بهبود دهد.

این معلم افزود: من توانستم متوجه این موضوع شوم که چگونه ارتباط کلامی در درس ریاضی بر تفهیم و جذابیت دروس ریاضی مؤثر است و بر این اساس فکر می‌کنم، ارتباط کلامی در کلاس درس، به دانش آموزان فرصت بیشتری برای بهبود تبادل افکارشان درباره محتوای درس ریاضی می‌دهد و آنان را تشویق می‌کند تا یادگیرندگان فعال‌تری باشند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که چگونه معلمان در پژوهش مشارکتی در کلاس درس و با همکاری مؤثر با یکدیگر، به خلق دانش حرفه‌ای می‌پردازند.

تجربه ژاپنی‌های شرکت‌کننده در این پروژه نشان می‌دهد که درس پژوهی فرصتی برای بازاندیشی در روش‌های آموزشی برای تولید دانش حرفه‌ای در مدرسه است.